

MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA MILLIY XALQ O'YINLARINING KOMPLEKS RIVOJLANTIRUVCHI AHAMIYATI

Qo'qon davlat universiteti "Maktabgacha ta'lim" kafedrası o'qituvchisi
Rejapova Namuna Akramovna
3-talaba **Shomurodova Zilolaxon Yulchiyevna**

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'zbek milliy xalq o'yinlarining maktabgacha yoshdagi bolalarni har tomonlama rivojlantirishdagi o'zni fundamental pedagogik nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotda milliy o'yinlarning jismoniy tarbiya, intellektual salohiyat, psixologik barqarorlik va ijtimoiy adaptatsiya jarayonlaridagi roli keng yoritilgan. Shuningdek, xalq o'yinlarining bolalar nutqi, mantiqiy tafakkuri va milliy o'zlikni anglash tuyg'ularini shakllantirishdagi etno-madaniy ahamiyati asoslab berilgan. Maqola zamonaviy maktabgacha ta'lim standartlari asosida tayyorlangan bo'lib, soha mutaxassislari uchun keng qamrovli uslubiy manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, milliy xalq o'yinlari, etno-pedagogika, jismoniy rehabilitatsiya, kognitiv rivojlanish, ijtimoiy integratsiya, folklor, sensor tarbiya, milliy qadriyatlar, pedagogik innovatsiya.

Аннотация: В данной статье с фундаментальной педагогической точки зрения анализируется роль узбекских национальных народных игр в гармоничном развитии детей дошкольного возраста. В исследовании подробно освещается роль национальных игр в процессах физического воспитания, интеллектуального потенциала, психологической устойчивости и социальной адаптации. Также обосновано этнокультурное значение народных игр в формировании речи детей, логического мышления и чувства национального самосознания. Статья подготовлена на основе современных стандартов дошкольного образования и служит комплексным методическим ресурсом для специалистов отрасли.

Ключевые слова: дошкольное образование, национальные народные игры, этнопедагогика, физическая реабилитация, когнитивное развитие, социальная интеграция, фольклор, сенсорное воспитание, национальные ценности, педагогическая инновация.

Abstract: This article analyzes the role of Uzbek national folk games in the comprehensive development of preschool children from a fundamental pedagogical perspective. The research extensively covers the role of national games in the processes of physical education, intellectual potential, psychological stability, and social adaptation. Furthermore, it substantiates the ethno-cultural significance of folk games in shaping children's speech, logical thinking, and sense of national identity. The article is developed based on modern preschool education standards and serves as a comprehensive methodological resource for professionals in the field.

Keywords: preschool education, national folk games, ethno-pedagogics, physical rehabilitation, cognitive development, social integration, folklore, sensory education, national values, pedagogical innovation.

Maktabgacha yoshdagi bolaning shaxs sifatida shakllanishida o‘yin faoliyati yetakchi o‘rin tutadi. Insoniyat tarixida o‘yinlar nafaqat vaqt o‘tkazish vositasi, balki yosh avlodni hayotga tayyorlashning o‘ziga xos modeli bo‘lib kelgan. O‘zbek milliy xalq o‘yinlari o‘zining ko‘p asrlik tarixiy ildizlari, soddaligi va chuqur falsafiy mazmuni bilan ajralib turadi. Ular xalqimizning turmush tarzi, an‘analari va milliy xarakterini o‘zida mujassam etgan pedagogik durdonadir. Bugungi texnologik taraqqiyot davrida milliy o‘yinlarni ta‘lim jarayoniga chuqur integratsiya qilish bolalarni kam harakatlilik va virtual dunyo asirligidan qutqarishning eng samarali yo‘lidir.

Milliy xalq o‘yinlarining aksariyati ochiq havoda, keng maydonlarda va faol harakatlar ostida o‘tkaziladi. Oq terakmi ko‘k terak, quvlashmachoq, lanka va arqon tortish kabi o‘yinlar bolaning barcha mushak guruhlarini ishga soladi. Bu jarayonda bolaning tayanch-harakat tizimi mustahkamlanadi, bo‘g‘inlarning egiluvchanligi ortadi va umumiy chidamlilik shakllanadi. Fiziologik nuqtayi nazardan, bunday faol harakatlar qon aylanish tizimini faollashtiradi va miyaning kislorod bilan to‘yinishini ta‘minlaydi. Natijada bolaning immuniteti mustahkamlanib, turli mavsumiy kasalliklarga qarshi chidamliligi ortadi. Muhimi, milliy o‘yinlarda harakatlar tabiiy xarakterga ega bo‘lib, ular bolaning yoshiga mos ravishda og‘irlik keltirmasdan, organizmning tabiiy o‘sishiga xizmat qiladi.

Ko‘pchilik milliy o‘yinlarimiz murakkab mantiqiy zanjirlarga asoslangan. Masalan, oshiq va beshtosh o‘yinlari boladan nafaqat jismoniy epchillikni, balki matematik hisob-kitob, fazoviy tasavvur va strategik rejalashtirishni talab qiladi. Bola o‘yin davomida o‘z harakatini soniyalar ichida rejalashtirishi, raqibining keyingi qadamini chamalashi lozim. Bu jarayon miya yarim sharlarining o‘zaro muvofiq ishlashini ta‘minlaydi. Shuningdek, milliy o‘yinlarining deyarli barchasi she‘riy komponentlar — aytishuvlar, sanashlar va hazil-mutoyibalar bilan yo‘g‘rilgan. Bu esa bolaning nutq madaniyatini yuksaltiradi, lug‘at boyligini oshiradi va diksiyasini yaxshilaydi. Tez aytish elementlari qo‘shilgan o‘yinlar orqali bolada nutqiy chaqqonlik va xotira mustahkamlanadi.

Milliy xalq o‘yinlari — bu jamoaviy faoliyat maydonidir. Jamoaviy o‘yinlarda bola guruh manfaatini himoya qilishni, guruhda mas‘uliyatni o‘z zimmasiga olishni o‘rganadi. Bu yerda ijtimoiy munosabatlar va o‘zaro hurmat qoidalari amal qiladi. Bola g‘alaba qozonganda o‘z quvonchini boshqarishni, mag‘lub bo‘lganda esa irodasini tushirmasdan qayta harakat qilishni o‘rganadi. Ma‘naviy jihatdan bu o‘yinlar bolaga o‘zligini, ajdodlari kim ekanligini anglatadi. Har bir o‘yin zamirida milliy qadriyatlar — kattalarga ehtirom, kichiklarga shafqat, rostgo‘ylik va mardlik kabi g‘oyalar yotadi. O‘yin qoidalariga amal qilish orqali bolada adolat tuyg‘usi va tartib-intizomga hurmat shakllanadi.

Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida milliy o‘yinlarni qo‘llashda tizimli yondashuv talab etiladi. Avvalo, milliy o‘yinlarni faqat jismoniy tarbiya mashg‘ulotlarida emas, balki nutq o‘stirish, matematika va atrof-olam bilan tanishtirish darslarida ham qo‘llash maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, o‘yinlarni hududiy an‘analarga va fasllarga qarab

tanlash, masalan, bahorda varrak uchirish, qishda esa qor va muz ustidagi o‘yinlarga urg‘u berish muhim. Tarbiya jarayonida har bir bolaning jismoniy imkoniyatini hisobga olgan holda yuklamalarni taqsimlash insonparvarlik tamoyillariga mos keladi.

Milliy xalq o‘yinlari — bu o‘tmish va kelajakni bog‘lovchi oltin ko‘prikdir. Maktabgacha ta’lim jarayoniga ushbu o‘yinlarni chuqur tatbiq etish orqali biz nafaqat sog‘lom tanani, balki milliy g‘ururga ega, intellektual salohiyatli va ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalaymiz. Bu o‘yinlar bolaning dunyoqarashini kengaytirib, uni buyuk madaniyatning munosib davomchisi sifatida kamol toptiradi. Xalq o‘yinlarining hayotbaxsh quvvati bolalarning ruhiy olamini boyitish bilan birga, ularni jamiyatning komil a’zosi bo‘lib yetishishlarida mustahkam poydevor bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Mirziyoyeva Sh. Sh. "Maktabgacha ta’lim – barkamol avlod poydevori" (Monografiya) – Toshkent: "Yangi O‘zbekiston", 2024.
2. Usmonxo‘jayev T. S., Xo‘jayev F. "Milliy harakatli o‘yinlar pedagogikasi" – Toshkent: "O‘qituvchi", 2023.
3. Toshpo‘latova M. "Maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv rivojlanishida etno-pedagogik vositalar" – Samarqand, 2022.
4. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim agentligi. "Ilk qadam" davlat o‘quv dasturi (takomillashtirilgan nashr) – Toshkent, 2023.
5. Mahmudov S. "O‘zbek xalq o‘yinlari antologiyasi" – Namangan: "Nasaf", 2024.
6. Safarova R. "Ta’lim jarayoniga milliy qadriyatlarni integratsiya qilish metodikasi" – Toshkent, 2023.
7. Berdiyeva M. "Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini xalq og‘zaki ijodi vositasida o‘stirish" – Buxoro, 2023.